

Competentieprofiel cultuurprofessional

Ten behoeve van de uitvoering van het programma De Cultuur Loper op school

Inleiding

Om kunst- en erfgoedactiviteiten in het onderwijs zo succesvol mogelijk te maken, is een goede match tussen de school en de aanbieder (professional) van de activiteiten nodig. Om deze match mogelijk te maken, ontwikkelde Kunstloc Brabant een profiel voor cultuurprofessionals. Met het Competentieprofiel cultuurprofessional hebben onderwijscoördinatoren en intermediairs een gemeenschappelijk vertrekpunt om de inzetbaarheid van de kunstenaars en culturele instellingen in het onderwijs te wegen.

Algemene beschrijving

De Cultuur Loper is een meerjarig programma, met een tweejarige opstartfase – bestaande uit coaching en scholing én een online-instrument – waarmee scholen de kwaliteit van de eigen cultuureducatie kunnen verbeteren. Het programma helpt scholen om vanuit hun eigen visie een samenhangend en doorlopend activiteitenprogramma te maken. Zo worden leerlingen in het primair onderwijs en in de onderbouw van het voortgezet onderwijs optimaal gestimuleerd in hun culturele ontwikkeling. De Cultuur Loper is ontwikkeld door Kunstloc Brabant in samenwerking met Erfgoed Brabant als onderdeel van de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit. Het programma is in co-creatie tot stand gekomen met lokale intermediairs, scholen, cultuuraanbieders en gemeenten in Noord-Brabant.

Samenwerken met de cultuurprofessional

Binnen De Cultuur Loper speelt de cultuuraanbieder een belangrijke rol. Hij of zij is een (semi)professional op het gebied van kunst of erfgoed, die in staat is voorstellingen, workshops en trainingen te ontwikkelen en deze uit te voeren binnen de context van het onderwijs. De voorgestelde activiteit wordt uitgewerkt in aansluiting op de ontwikkelingsvraag en behoeftes van het onderwijs en heeft bovendien een eigen, unieke, artistieke, culturele en creatieve waarde.

Het Competentieprofiel cultuurprofessional kan worden ingezet bij de keuze van kunstenaars en culturele instellingen als de school zijn activiteitenprogramma vorm gaat geven. Het is opgebouwd uit drie onderdelen:

1. input voor een gesprek over betekenisvol cultuuronderwijs;
2. dynamisch (zelf)reflectie-instrument;
3. matchmatrix.

Het profiel – opgesteld in samenspraak met intermediairs, cultuurcoördinatoren en cultuurprofessionals – gaat ervan uit dat de intermediair een rol speelt in de professionalisering van cultuuraanbieders die willen bijdragen aan de culturele ontwikkeling van leerlingen binnen de context van het onderwijs. Het inzetten van het profiel vraagt van beide partijen een open, nieuwsgierige houding en de bereidheid om met en van elkaar te leren.

1. Een gesprek over betekenisvolle cultuureducatie

Onderstaande input is een handreiking om het gesprek tussen intermediair en/of cultuurcoördinator met een cultuurprofessional te faciliteren.

De intermediair en de aanbieder zijn zich bewust van de (eigen) waarde van cultuuronderwijs en verkennen in wat dat betekent voor hun bijdrage en rol binnen De Cultuur Loper.

Deze stelling is een fragment uit het Fundament De Cultuur Loper. Het is geen eenduidige waarheid. Gebruik het vooral om hierover het gesprek met elkaar aan te gaan en jezelf daarin te bevragen.

Wat verstaan we onder cultuureducatie?

Voor we het kunnen hebben over wat we binnen De Cultuur Loper beschouwen als betekenisvolle cultuureducatie, moeten we in eerste instantie scherpstellen wat we verstaan onder cultuureducatie. We merken in het veld dat dit begrip soms ruim wordt geïnterpreteerd en ook thema's als natuur, techniek, multiculturaliteit enzovoort onder de noemer 'cultuureducatie' worden geschoven. Cultuur is hoe wij, los van het natuurlijke, als mens ons leven vormgeven. Cultuur gaat over waarde en betekenis geven aan de werkelijkheid. Dit uiten we ook in hoe we met natuur, techniek of elkaar om gaan. Wanneer we het binnen De Cultuur Loper hebben over cultuureducatie, hebben we het niet over die breedte van cultuureducatie, maar richten we ons specifiek op kunst- en erfgoededucatie.

Kunst en erfgoed tonen ons de wereld, niet gewoon als verbeelding van het leven, maar van de manier waarop we het leven ervaren. Binnen de beleving van een kunstwerk of voorstelling voelen we de interpretatie van de wereld die de maker/kunstenaar uitdrukt. Door zelf kunst te maken, leren we hoe we ons kunnen uitdrukken, hoe we vorm geven aan onze interpretatie van de wereld om ons heen. Door kunst te beleven en maken, en na te denken over de betekenis die erin ligt, komen we in dialoog met onszelf en met de wereld om ons heen. Binnen erfgoed wordt voelbaar gemaakt hoe de mensen vóór ons betekenis hebben gegeven aan hun leven, en kunnen we door hun overdracht van bewaarde verhalen, tradities en collecties onze eigen identiteit vormen en betekenis geven.

Wanneer wordt cultuureducatie betekenisvol?

Kunst en erfgoed zijn dus begrippen die je kunt ervaren. Je kijkt er naar, staat er middenin, maakt en maakt mee. We vertrekken binnen De Cultuur Loper vanuit hoe kunst en erfgoed de leerling een ervaring brengt – door zelf uit te voeren als maker of deelnemer, of als publiek of bezoeker. Een ervaring waar hij zich toe moeten verhouden, die soms iets vertelt over hoe een kunstenaar de werkelijkheid ervaart, maar vooral ook hoe de leerling die werkelijkheid zélf ervaart. Die ervaring is voor iedere leerling (en iedere volwassene) telkens verschillend, want wat we zelf aan kunst maken of meenemen uit een kunstwerk of verhaal, bouwt altijd voort op eerdere associaties en opgedane kennis uit ons eigen leven. Door in gesprek te gaan over de ervaring en er op te reflecteren komen die eigen associaties, die eigen verbinding naar boven en ontstaat er een dialoog tussen de leerling, de kunstervaring en de wereld.

We hebben het over betekenisgeving, maar wat is dat precies?

Het verlangen naar betekenisgeving komt voort uit het besef dat wij als mens eindig zijn. In tegenstelling tot dieren (voor zover we weten) beseffen wij als mens op een niet- instinctieve manier dat ons menselijk bestaan ooit zal ophouden, zowel als individu, als dat van onze naasten, en dat van onze soort. Vanuit dit besef heeft de mens sinds oudsher het verlangen, en misschien wel de

noodzaak, om de betekenis van het leven te verklaren en in te vullen. Wanneer we het hebben over betekenisgeving, hebben we het dus automatisch over cultuur, want het gaat voorbij het natuurlijke, instinctieve handelen. We vormen betekenis door hoe we met elkaar omgaan, met welke (gedeelde) waarden en overtuigingen we ons leven vormgeven en hoe we ons tot onszelf, de ander en de maatschappij verhouden. Betekenis geven is het invullen van het waarom van het leven en van de begrippen die er voor zorgen dat het leven als waardevol kan worden beschouwd: hoe we geluk interpreteren bijvoorbeeld, wanneer we iets als authentiek ervaren, of wat schoonheid is, enzovoort.

Wat beschouwen we binnen De Cultuur Loper als betekenisvolle cultuureducatie?

Binnen betekenisvolle cultuureducatie kan de leerling in verbinding met kunst en erfgoed betekenis geven aan zichzelf. De Cultuur Loper neemt het onderwijs mee in een proces om vanuit hun eigen ambities de context te kunnen creëren waarin de leerling in dialoog met zichzelf en de wereld tot betekenisgeving komt.

- Wat betekent cultuuronderwijs voor jou?
- Hoe geef jij daar betekenis aan? Hoezo dan?
- Wat is het artistieke proces – hoe kijk jij ernaar?
- Op welke manier draagt dit bij aan betekenisvol cultuuronderwijs?
- Vanuit welke achtergrond doe je dat?
- Wat betekent dat voor je eigen rol?

2. Dynamisch (zelf)reflectie-instrument

In co-creatie ontwikkelden we een dynamisch (zelf)reflectie-instrument voor de professional waarmee hij inzicht krijgt in zijn waarde voor het onderwijs: 'waar sta ik nu, waar ben ik sterk in, waar kan ik mij verder in ontwikkelen.'

Het instrument kunnen intermediair en cultuurcoördinator inzetten tijdens het gesprek met de aanbieder. Stuur het instrument voorafgaand aan het gesprek naar de aanbieder of vraag het hem tijdens het gesprek in te vullen.

Met een 'schuifje' op de waarderings-as geeft de aanbieder aan in welke mate hij over de competenties en de daarbij behorende gedragsindicatoren beschikt. De waardering biedt inzicht in de mate van potentie van de cultuurprofessional en waar zijn ontwikkelmogelijkheden liggen.

Om een activiteit in het onderwijs zo succesvol mogelijk te maken, is er een set relevante competenties en gedragsindicatoren benoemd dat hiervoor nodig is. Aangezien de professionele kennis, vaardigheden en ervaring van de cultuurprofessional op het gebied van kunst en erfgoed uitgangspunt zijn, worden deze in het profiel niet expliciet benoemd. Dit zijn immers competenties die als vanzelfsprekend mogen worden beschouwd (op basis van een afgeronde kunst/cultuur gerelateerde vakopleiding).

COMPETENTIE	INDICATOREN	WAARDERING
Professionele attitude	Kijkt vanuit respect en gelijkwaardigheid naar de school en de medewerkers daarvan	+ ----- +++
	Werkt vanuit verwondering en nieuwsgierigheid	+ ----- +++
	Kan werken met zijn waarneming (terugleggen en vraag over stellen) en die inzetten ten behoeve van de opdracht	+ ----- +++
	Werkt vanuit nabijheid en betrokkenheid	+ ----- +++
	Oordeelt en bekritiseert niet	+ ----- +++
<i>Toelichting</i>		

COMPETENTIE	INDICATOREN	WAARDERING
Ondernemend vermogen	Achterhaalt in een gesprek met de opdrachtgever de werkelijke vraag en sluit hier adequaat op aan	+ ----- +++
	Erkent hierbij de bredere cultuuronderwijsvisie van de school	+ ----- +++
	Signaleert actuele ontwikkelingen in onderwijs en samenleving en verbindt deze aan bestaande of nieuwe activiteiten	+ ----- +++
	Toont zakelijk, creatief en organisatorisch inzicht bij het ontwikkelen van het eigen cultureel ondernemerschap	+ ----- +++
<i>Toelichting</i>		

COMPETENTIE	INDICATOREN	WAARDERING
Interpersoonlijk vermogen	Schept een goed klimaat door te zien wat er in de groep gebeurt en hier adequaat op te reageren	+ ----- +++
	Maakt contact en gaat interactie aan met zowel de hele groep als individuele deelnemers	+ ----- +++
	Varieert de stijl van begeleiden al naargelang de situatie en biedt ruimte voor inbreng en verantwoordelijkheid van de deelnemers	+ ----- +++
<i>Toelichting</i>		

COMPETENTIE	INDICATOREN	WAARDERING
Vakinhoudelijk en didactisch vermogen	Stemt leerinhoud, gedrag en instructie af op de belevingswereld en mogelijkheden (dagelijkse praktijk) van de deelnemers en kan hierin differentiëren	+ ----- +++
	Varieert in werkvormen, materialen en organisatie in relatie tot de doelen	+ ----- +++
	Signaleert en benoemt de individuele talenten van de deelnemers, begeleidt hen hierin en daagt hen uit deze verder te ontwikkelen	+ ----- +++
<i>Toelichting</i>		

COMPETENTIE	INDICATOREN	WAARDERING
Reflectief vermogen	Reflecteert samen met de deelnemers en/of de opdrachtgever op vooraf gestelde doelen	+ ----- +++
	Stelt voortdurend gedrag en activiteiten bij als de situatie hierom vraagt	+ ----- +++
	Kijkt systematisch naar het eigen handelen en heeft een duidelijk beeld van de eigen kwaliteiten en beperkingen	+ ----- +++
	Stelt persoonlijke ontwikkelingsdoelen en neemt hier verantwoordelijkheid in	+ ----- +++
<i>Toelichting</i>		

Tip voor de aanbieder

Vraag na een samenwerking aan leraren, cultuurcoördinatoren, intermediairs of collega's of ze jouw competenties willen waarderen.

3. Matchmatrix

Met het reflectie-instrument heeft de cultuurprofessional naar zichzelf gekeken. De Matchmatrix helpt de school en de aanbieder de vraag goed te matchen met de activiteit en de inbreng van de cultuurprofessional. De intermediair en/of cultuurcoördinator kunnen de matrix inzetten tijdens hun gesprek met de aanbieder.

Vakvaardigheden en Competenties Cultuureducatie

Activiteiten kunnen gericht zijn op vakvaardigheid of op competentieontwikkeling. Onder vakvaardigheid verstaan we het ontwikkelen van kennis, technieken en vaardigheden met betrekking tot kunst en erfgoed. Een voorbeeld: Vanuit de vraag 'wij willen dat de leerlingen beter leren zingen' vraagt de school een zangdocent zangonderwijs te verzorgen. Daarbij leert zij de leerlingen de toonladders en oefent zij het stemgebruik.

Onder competentie-ontwikkeling vallen het ontwikkelen van de Competenties Cultuureducatie kunst en erfgoed, zoals gebruikt binnen De Cultuur Loper. Zoals het reflecterend, onderzoekend en creërend vermogen. Een voorbeeld: Vanuit de vraag 'wij willen leerlingen aanspreken op hun onderzoekende houding en het proces dat ze daarin doormaken ondersteunen' vraagt de school een kunstvakdocent hier vorm aan te geven. Hij neemt een boek mee met afbeeldingen van een oude inrichting (psychiatrie) en vraagt de leerlingen een kunstwerk te maken dat in een van deze ruimtes kan worden getoond. Hij leert de leerlingen aanspraak te maken op hun eigen (pre)concepten en al werkend ontdekken de leerlingen wat ze aan vaardigheden nodig hebben om dat te maken wat ze voor ogen hebben.

Met de Matchmatrix wordt focus aangebracht in de vraag van de school (waar moet de opbrengst van de culturele activiteit liggen en voor wie is de activiteit bedoeld) en in de activiteit (wat is de opbrengst ervan en voor wie).

De Matchmatrix is als werkblad te downloaden op www.decultuurloper.nl

Het Competentieprofiel cultuurprofessional en de Matchmatrix zijn in samenwerking ontwikkeld onder begeleiding van Bureau DWARS en met medewerking van Lobke Meekers, Trudie Verhoef, Bibi Corbeij, Cecile Cooijmans, Dagmar Baars en KunstlocBrabant.